

DIEPE ZAKKEN

Karin Anema

DIEPE ZAKKEN

Op fietssafari voor
het goede doel

SCRIPTUM

Copyright © 2021 Karin Anema
www.karinanema.com

Vormgeving cover Ad van der Kouwe, Manifesta Rotterdam
Vormgeving binnenwerk www.igraph.be

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any other means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any other information storage and retrieval system, without permission from the publisher.

ISBN 978 94 6319 195 1
NUR 301

WWW.SCRIPTUM.NL

Voor mijn tweelingzus Sacha

*Elke gelijkenis van personen in
dit boek met bestaande personen
berust op toeval*

HOOFDSTUK 1

DE OPROEP voor het eerste gebed van de dag wekt Chris uit een oppervlakkige slaap. Routineus veegt hij zijn witte haar uit zijn bruine ogen. De stem van de muezzin vanuit de minaret laat zich veel vroeger horen dan het gebeier van de kerkklokken in zijn dorp. Hij is in Tanzania.

Toen de voorzitter van de goede-doelen-tocht hem ook dit jaar vroeg om mee te doen, voelde hij zich als een kind dat achter de rattenvanger van Hamelen aanliep. Regels uit Lied 913 schoten door zijn hoofd: 'Wil mij als een kind behand'len, dat alleen de weg niet vindt: neem mijn hand in uwe handen en geleid mij als een kind.' Na al die jaren hoort hij bij de kudde fietsers die schijnbaar alles over heeft voor het goede doel: weesmeisjes in arm Afrika.

Je kunt je afvragen of goede-doelen-koorts zoveel anders is dan goudkoorts. Zo trok een karavaan goudzoekers eind negentiende eeuw over de besneeuwde bergen om goud te zoeken in Dawson City in Canada. Afgesneden van de buitenwereld hadden ze weinig kans te overleven en nog minder kans om goud te vinden.

Maar Chris is niet met risico's bezig. Drieënvijftig is hij en fit. Naast hem slaapt zijn maatje Johan nog.

Voorzichtig trekt hij de rits van zijn tent omhoog, schuift zijn tengere lijf naar buiten en ruikt de geur van een houtskoolvuurtje. De minaret torent boven de gebouwen uit. De klanken van de muezzin zweven weg. In de verte het blaffen van zwerfhonden. Tegenover hem staat zijn broer voor zijn tentje zijn fietsbroek over zijn vlezige dijen op te hijsen.

‘Het gaat beginnen!’ begroet Chris hem, terwijl hij de bretels van zijn fietsbroek om zijn schouders trekt. Het avontuur ligt nog voor hem, onbekend, fascinerend. Ze beginnen hier aan de kust van Tanzania, stijgen geleidelijk door de bergen, dalen af naar de grens met Kenia, laten die achter zich, gaan verder over de Keniaanse savannes en fietsen dan opnieuw naar de kust, het eindpunt. Het zal een heroïsche tocht worden, met een titanisch doel. Heel even doet de adrenaline in zijn bloed hem denken aan zijn jeugdzonde.

‘Vakantie!’ antwoordt zijn broer op een toon alsof dat woord nu al een nieuwe betekenis heeft gekregen. ‘Even wennen aan al die vreemde geluiden ’s nachts.’ Toen hij de afgelopen jaren Chris’ verhalen over de 700 kilometer lange fietssafari had gehoord, besloot hij deze keer mee te gaan. Door trouw aan de trainingen mee te doen, kon hij meteen wat gewicht kwijtraken.

Gebroederlijk slenteren ze naar de veldkeuken, waar de kok en zijn hulpjes in grote pannen met havermost roeren en Amerikaanse pancakes bakken.

De rijzige Hugo staat daar al te praten, hij is een vroege vogel.

‘Zijn jullie er klaar voor?’ begroet hij hen met een kwajongensachtige grijns en warme stem. Zijn gespierde torso, die in de fietskleding nog beter uitkomt en zijn gave gebit zijn om jaloers op te worden. Hij beweegt zich behendig en krachtig. Ook al is hij vijftenzestig, hij doet er alles aan om zijn lichaam en geest goed te onderhouden. Het enige dat hem tegenzit, is dat hij een beroerd

slechte slaper is. Toen hij vannacht wakker werd omdat zijn slaappil was uitgewerkt, lag hij te woelen. Zijn heupen deden zeer van de bikkelharte en bobbelige grond. Het kamperen brak hem vorig jaar bij dezelfde fietssafari ook op. Van tevoren had hij gevraagd of de tocht wel veilig was. Of ze wel gezond en goed zouden eten. Hij kreeg alle denkbare optimistische antwoorden, maar vooral dat ze niet als *toerist* gingen, dat ze als sporters een verschil voor de weesmeisjes konden maken, dat ze hun toekomst konden helpen opbouwen én van de tocht zouden genieten. Hij vertrok. Maar niet nog een keer, beloofde hij zichzelf na afloop. Toen de voorzitter van de organisatie dit jaar belde of hij weer mee wilde gaan met de sponsortocht – ze vroégen hem speciaal – heeft hij gewikt en gewogen. Gaan of niet gaan? Na een tweede telefoontje van de voorzitter ging hij overstag. Misschien is er dit keer een ontsnapping aan dat kamperen mogelijk. Als ze ergens in een dorpje overnachten, zal er misschien een guesthouse zijn?

Twee uur, zag hij op de lichtgevende wijzerplaat van zijn horloge. Om aan zijn gedachten een eind te maken, knipte hij op de tast zijn hoofdlamp aan, drukte een slaaptablet uit de strip die grijpklaar naast hem lag en slikte die met water uit zijn bidon door. Aan de plastic smaak ervan zal hij nooit wennen. Evenmin aan de ranzige geur in de tent, waarin al zoveel bezwete fietsers eerder hebben geslapen. Toen een paar uur later het gerammel van potten en pannen hem definitief wekte, stond hij als eerste bij de veldkeuken om alvast een mok sterke koffie te bemachtigen. Al was het oploskoffie.

Als Chris en zijn broer ook een mok koffie aangereikt krijgen, loopt het drietal met de dampende bekertjes naar het strand achter het kampeerveld.

De zilte wind. Een neergekwakte verroeste fiets. Emmers. Bordens met opschriften die ze niet kunnen lezen, een godsdienst die ze niet kennen, zeilboten waarvan ze niet begrijpen dat ze kunnen varen op zee, vissen op het strand, die ze niet eerder gegeten hebben. Het getimmer aan *dhow*-zeilboten: hier in Bagamoyo worden ze gebouwd. In de chaos verhandelt het volk met schreeuwelijke stemmen de vis. De mensen houden zich op bij de lange lijnen van de boten die voor de kust op de onrustige golfslag dobberen; jongens maken de touwen met een pin op het strand vast; weer anderen waden tot hun middel door het zeewater naar de zeilboten, niet veel meer dan uitgeholde boomstammen, om met manden vol vis op hun schouders terug te komen. De harde zee-wind rukt aan de kleurige omslagdoeken van de vissersvrouwen, die op het strand staan met een glimmende portemonnee onder hun oksel geklemd, een mes in de hand om de vis schoon te maken, een hoopje vissen op het zand. De mannen zijn gekleed in lange broeken en T-shirts en hebben een muts, pet of moslim kalotje op. De geur van gegrilde vis in een stalletje, alles leeft. De hele samenleving op een kluit, een goegemeente die het aan niets ontbreekt, lijkt het.

De naam Bagamoyo vindt Hugo mysterieus klinken. ‘Bwaga-Moyo’ betekent in het Swahili: leg hier je hart neer. Slaven, die indertijd vanuit deze havenplaats in *dhow*-zeilboten, waar nu de vissers mee varen, richting Zanzibar hun noodlottige toekomst tegemoet voeren, konden hier maar beter hun familie vergeten.

Onhandig staat het drietal daar met hun zeer Hollandse uiterlijk, groot en wit, in strakke fietsbroekjes en shirts, bedrukt met reclame van sponsors. Op hun sponsors zijn ze trots: die geloven in hen.

Sommige vissers kijken hen wantrouwend aan. Hugo staart net iets te lang naar een paar jonge vrouwen die met heupwiegende tred voorbijlopen. Hij ziet er een rijmbeeld in met de branding die op het strand slaat. Als hij een foto van de vissersvrouwen wil nemen, doet een man een dreigende stap naar voren en bijt hem iets toe. Meteen maakt Hugo een verzoenend gebaar.

Chris en Hugo willen zich verder in het gewoel begeven, maar de broer wil terug. Hij is geen man van grote woorden, hij blijft het liefst een beetje onder de radar. Chris kent hem goed genoeg om te beseffen dat hij overweldigd is door al die geuren en kleuren.

Het is toch allemaal meer van hetzelfde, dus lopen ze terug naar het kampement waar nu ook de anderen zich aan het klaar-maken zijn.

Chris beent eerst naar Johan. Anders dan voorgaande jaren is, dat hij nu Johan bij zich heeft. Hij heeft hem ontmoet tijdens een klimcursus voor mensen met een beperking. Als vrijwilliger bij de Bergsportvereniging begeleidde hij hen in het speciaal ontwikkelde klimpark, een taak die goed aansloot bij zijn werk als ergotherapeut. Johan, blind en met een verstandelijke beperking, maar verbaal relatief goed, stond naast hem toen Chris aan een collega vertelde over zijn eerdere goede-doelen-tocht in Afrika. Prompt liet hij weten dat hij ook op zo'n fietsexpeditie mee wilde. Daar heeft Chris geruime tijd over nagedacht. De laatste woorden van zijn moeder, 'wees goed', en haar gebeden dat Hij hem de weg wijst, spookten door zijn hoofd. Als tiener heeft hij haar veel verdriet bezorgd. Hij wil daarmee in het reine komen. Door Johan zo'n extreme tocht te laten beleven, zou hij bovendien als ergotherapeut zijn grenzen kunnen verleggen: na vijftien jaar deed hij in wezen almaar hetzelfde werk. Omdat het zeer de vraag was of hij een blinde wel mee kon nemen, legde hij het de voorzitter

van de stichting voor. Die reageerde onverschillig: 'Er zijn geen grenzen. Het is jouw verantwoordelijkheid. Bedenk maar zelf een oplossing.'

Met ijzeren regelmaat hebben Johan en hij negen maanden lang op een lichte mountainbiketandem getraind door het Land van Altena. Chris als captain, Johan als stoker. Ondertussen zamelde Johan zelf sponsorgeld in bij de instelling waar hij woont. Zodra hij de toverwoorden 'arme weesmeisjes in Afrika' uitsprak, kreeg hij geld. Hij had het vereiste bedrag nog eerder bij elkaar dan Chris.

Terugkijkend op het afgelopen half jaar, heeft Chris iedere stap gewikt en gewogen, en voor details de tijd genomen. Het afstellen van een fiets draait om grammen en om millimetergepuzzel. Zadel- en stuurhoogte en zadel-stuurafstand heeft hij voor hen beiden zo goed mogelijk op elkaar afgestemd.

Deze reis zal hij geen enkel biertje nemen nu hij de verantwoordelijkheid voor Johan draagt. Het slurpt energie om te geven wat een ander nodig heeft.

Vannacht was niet makkelijk. Als Johan moet, dan moet hij binnen een paar minuten. De veld-wc die ze hebben meegenomen, bleek te veel gedoe in het kleine tentje. En plassen in een plasfles lukte maar half.

Chris ritst hun tentje open en zegt opgewekt: 'Johan! Opstaan!'

Johan steekt zijn blindenstok naar buiten, Chris schuift zijn hand onder zijn oksel en helpt hem uit de tent. Johan is gedrongen van stuk, heeft een vol gezicht en een fletse blik. Zijn fietsbroek heeft hij al aan en over zijn shirt draagt hij een fotografen vest, waarin zijn sigaretten en snoepjes zitten. Hij klemt zich vast aan Chris' arm, onwennig met zijn stok tastend op de onregelmatige grond. Chris brengt hem eerst naar de wc en dan naar de veldkeuken, waar hij hem op een omgekeerd vat laat zakken tot hij zit.

In de geur van geroosterd brood laat hij hem achter zodat hij zelf zijn handen vrij heeft om hun tent en bagage snel in te pakken.

‘Hoe ging het?’ vraagt een medefietser als hij Chris even later wasgoed ziet uitspoelen. Met genegenheid vertelt Chris hoe hij Johan op het nippertje vannacht heeft kunnen helpen.

‘Ik zou gaan kokhalzen. Wat ranzig,’ zegt de medefietser.

‘t Is echt niet bijzonder.’ Hij wringt het wasgoed uit, legt het neer en plukt even aan zijn getrimde baardje.

‘Jij vertrouwt erop dat het goed komt?’ Dat zijn medefietser er niet gerust op is, kun je goed aan hem horen. Sommigen vrezen dat Chris met Johan een blok aan het been zal worden. Maar hij heeft een rotsvast vertrouwen in Hem. Hoe wordt hij een goed mens? Hoe komt hij dichtbij Jezus? Die vragen spoken altijd weer door zijn hoofd.

Aan de andere kant van de kraan staat Hugo. Hij buigt zijn lange lijf iets voorover om in de scherf spiegel te kijken die aan een tak is opgehangen, kamt zorgvuldig zijn haren, poetst en ragt zijn tanden en kiezen en plenst water in zijn gezicht. Als hij een serie rek- en strekoefeningen doet, die hij ook thuis dagelijks uitvoert, let hij er goed op dat hij zijn schouderbladen omlaag trekt, hij wil voorkomen dat zijn schouders rond worden, zoals hij bij zoveel leeftijdsgenoten ziet gebeuren. Hij onderbreekt zijn oefeningen als Anna naar de kraan loopt. Ze is een goed uitziende veertiger, die wel toe is aan een kleurtje op haar witte huid. Haar paniekerige ogen spreken boekdelen.

‘Wat is er, meid?’

‘Nooit ga ik het halen. Waarom doe ik me dit aan?’

‘Oké,’ zegt Hugo met warme stem, ‘angst helpt je geen stap verder. Het heeft geen zin om bang te zijn.’ Als plastisch chirurg is hij getraind in empathisch gedrag en hij slaat even een arm om haar heen.

Na het stevige ontbijt scharrelen de fietsers rond tussen kartonnen en plastic fietsdozen en huurfietsen op het zanderige kampeerveld. Het is een chaotische puzzel: de een sjouwt een doos, een volgende prutst aan zijn ketting en weer een andere biedt een helpende hand. In het geroezemoes vallen telkens de woorden: oké, oké; help even; ja, goed zo. Gaat lukken. Doen we.

De meeste deelnemers hebben hun eigen fiets meegebracht en zetten die in elkaar. Een echte fietser brengt zijn eigen fiets mee, eentje die hij gewend is en die hij fijn vindt. De semiprofs in de groep bewonderen de ultralichte carbon fiets van Sebastiaan, een veertiger met een licht getinte huid, een kale schedel, en een modern montuur, die bezig is een zweetdoek aan het stuur vast te maken. Daarmee voorkomt hij dat druipend zweet zijn fiets aantast. Het was zijn personal coach die hem had gevraagd of hij zin had mee te doen aan een goede-doelen-fiets safari in Afrika. Zou ook goed voor het imago van zijn bedrijf zijn. Impulsief had hij ingestemd. Het was niet zozeer dat hij Tanzania of Kenia koos – hij wilde wel even thuis ontvluchten. Eerder had hij eraan gedacht om zijn jacht te pakken. Maar het zeilen zou hem na een paar dagen gaan vervelen. Energiek escapisme zou beter zijn. Het voorstel van zijn personal coach sloot daarbij aan: een ontsnapping naar een andere wereld waar niemand iets van hem wil en waar hij geen rol hoeft te spelen. Dan zou hij kunnen negeren wat er in zijn echte wereld speelt, de problemen waar hij medeverantwoordelijk of misschien wel geheel verantwoordelijk voor is.

Escapisme. Een vlucht volgens psychologen. Een poging de dagelijkse boel de boel te laten. Zij zien escapisme als een passieve manier van omgaan met stress, het pakt niet de oorzaken ervan aan. Of het nu voorkomt uit hedonisme, onvermogen, angst, nood of verveling: escapisme is niet weg te denken uit het leven. De een jogg het hoofd leeg, een ander drinkt de werkdag weg met

alcohol, weer een ander kijkt series achter elkaar door of verscrollt de tijd op een smartphone. Escapisme kun je zien als een daad van verzet: tegen het keurslijf van zelfoptimalisatie, vermomd als parodie op zelfhulpacties. Iedereen is een escapist. Elk verlangen, elke fantasie, elk heimwee is escapisme.

Aan de andere kant van het veld delen gids Ashura en zijn hulp-gids de huurfietsen uit. Met fluorescerende groene verf heeft de hulp-gids het doen lijken dat ze nieuw zijn. De semiprofs vinden het onbegrijpelijk dat er deelnemers zijn die een plaatselijk wrak huren. Eentje tilt een groene fiets op en zegt: 'Jezus, loodzwaar.' De huurfietsen zijn een merkwaardig allegaartje van wat de gids bij elkaar heeft weten te scharrelen. Ashura, een zwarte jongen met dreadlocks, spiegelende zonnebril en fietskleding met de namen van Nederlandse banken erop, zoekt geduldig een passende fiets voor iedere deelnemer, terwijl hij zachtjes tussen zijn tanden fluit.

In het Swahili betekent ashura 'vriend', 'gids.'

Voordat de expeditie start, maakt de voorzitter een foto van de groep. Tegen de achtergrond van de blauwe Indische Oceaan verzamelen de deelnemers zich bij hun fietsen, zetten hun spiegelende sportbrillen op en klikken de riempjes van hun kleurige helmen vast. Chris bindt eerst zijn witte haar strak in een staartje en zet dan zijn helm op. Als één man dragen ze dezelfde shirts en fietsbroeken. Alleen het fotografen-vest van Johan wijkt af en de opvallend wildbedrukte fietssokken van Hugo. Sommigen lachen, anderen kijken beducht, weer anderen blikken vol bravoure in de lens.

Een paar van hen is speciaal door de voorzitter uitgenodigd om mee te doen. Zoals Hugo en Sebastiaan.

Het idee dat mensen het een eer vinden om gevraagd te worden – en er de smoor in hebben als ze niet gevraagd zouden worden – is de kunst van fondsenwerving. Bovendien geven rijkere meer, niet alleen omdat ze meer hebben, maar vooral omdat ze grotere netwerken hebben.

Na de foto is iedereen zich aan het haasten, de eersten staan startklaar en kijken ongeduldig om naar de laatkomers. Chris laat Johan achterop de tandem klimmen en lacht hem bemoedigend toe. Hugo draagt een felgele helm die zijn diepe inhammen verbergt en loopt op glanzende klikschoenen naar zijn carbon fiets. Hij voelt zich licht en sterk. Uitstekende cardiale conditie, zeker gezien zijn leeftijd.

‘Iedereen klaar? Opstappen!’ Als een meedogenloze sergeant waakt de voorzitter over de groep. Van de vorige fietssafari weet Hugo, dat hij als voorman zelf de grootste risico’s neemt.